

**Державне агентство України з розвитку
меліорації, рибного господарства та продовольчих програм**
Державна наукова установа "Інститут рибного господарства,
екології моря та океанографії" (ДНУ "ІРГЕМО")
вул. Садова, буд. 26, с. Софіївська Борщагівка, Бучанський р-н,
Київська обл., 08131, e-mail: irgemo@ukr.net, код ЄДРПОУ 45400343

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ДНУ "ІРГЕМО",
канд.біол.наук, ст.наук.співр.

Леонід ІЗЕРГІН

"27" 11 2025 р.

НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ

плати за вилов деяких морських видів водних біоресурсів,
що добуваються у відкритому морі та виключних
економічних зонах інших держав

Відповідальний виконавець,
заст. директора ДНУ
"ІРГЕМО" з наукової
роботи, канд.біол.наук,
ст.наук.співр.

Костянтин ДЕМ'ЯНЕНКО

27.11.2025

2025

СЕД АСКОД
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА "ІНСТИТУТ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА, ЕКОЛОГІЇ МОРЯ ТА ОКЕАНОГРАФІЇ"
№ 1/523 від 27.11.2025
Підписувач Ізергін Леонід Владиславович
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000000C0D3B00B4CAE000
Дійсний з 21.02.2025 0:00:00 по 20.02.2027 23:59:59

В Україні, як і в багатьох інших країнах, застосовуються збори за користування водними біологічними ресурсами (ВБР), які є важливим регуляторним інструментом, покликаним забезпечити баланс економічних інтересів держави, як власника ресурсу, та організацій та фізичних осіб, що складають категорію користувачів. Це ринковий механізм й він потребує постійного налаштування, що пов'язано з мінливістю як економічних факторів (інфляцією, рівнем споживчого попиту, цінами на паливо тощо), так і падінням або зростанням чисельності самих популяцій. Тому необхідний гнучкий і обґрунтований механізм їх коригування, що дозволяє повносистемно і оперативно реагувати на зміни, що відбуваються з метою недопущення зниження видобутку.

Згідно з економічною теорією, плата або збори за використання природних ресурсів належать до рентних платежів. Рента - це та частина доходу, яка не зароблена працею людей, а надана природою, і її можна розглядати як певний елемент загального надбання суспільства, та вона не може включатись у прибуток. Вона має використовуватись для тих чи інших потреб суспільства в цілому.

У рибному господарстві України, як і в інших країнах, питання наукового визначення сучасного та економічно обґрунтованого оподаткування промислового рибальства та методики визначення, корегування норми (ставки) плати за користування водними живими ресурсами потребують сучасних рішень, про що йдеться в Аналітичній довідці ІРЕМ "Принципи та норми оплати за спеціальне використання рибних та інших водних біологічних ресурсів. Обґрунтування впровадження плати за спеціальне використання антарктичного криля та видів роду іклячів у зоні відповідальності ККАМЛР" від 09.08.2022 № 02/285. Згідно з нормами Закону України "Про тваринний світ", плата за спеціальне використання рибних та інших водних живих ресурсів визначається як складова збору за спеціальне використання природних ресурсів (Ст. 18). Порядок справляння і розміри збору за спеціальне використання об'єктів тваринного світу встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У Податковому Кодексі (Документ 2755-VI, редакція від 19.07.2022, підстава - [2330-IX](#)) Ст. 8 та 9 встановлюють в Україні загальнодержавні та місцеві податки та збори, до яких не включена плата (податки, збори) за спеціальне використання

водних біологічних ресурсів. Разом з тим, Кодекс передбачає внесення ряду рентних платежів та зборів за використання інших природних ресурсів: водних, лісових, надр тощо. Рибпромислові підприємства та інші користувачі водних біологічних ресурсів сплачують загальні податки та збори, а також плату за спеціальне використання водних біоресурсів, яка встановлюється та розраховується згідно з "Порядком здійснення спеціального використання водних біоресурсів" (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2023 № 1347).

З огляду на відновлення українського промислу водних біоресурсів в окремих районах Світового океану, зокрема у зоні відповідальності Організації з рибальства у північно-західній частині Атлантичного океану (НАФО), з урахуванням запиту Держрибагентства від 05.11.2025 № 2-9.2-15/7290-25, у даному обґрунтуванні представлено пропозиції щодо справляння плати за такі види водних біоресурсів: американська (північноатлантична) камбала *Hippoglossoides platessoides*, атлантичний палтус *Hippoglossus hippoglossus*, хек срібний *Merluccius bilinearis*, морський гребінець *Placopecten magellanicus* (за виключенням видів, вже позначених у Постанові КМУ від 22 грудня 2023 р. № 1347).

За експертною оцінкою ІРЕМ, виконаною у 2022 році, відсоток плати за водні біоресурси у ринковій вартості основних цінних промислових риб України, що не належать до масових видів, коливається від 0.35 до 2.88 %, у середньому 1.21% від ринкової вартості.

Цей відсоток пропонується як базовий для подальшого розрахунку плати за окремі види водних біоресурсів.

Ресурсне забезпечення України у зоні НАФО технічно розподілене на дві групи основних промислових видів:

- види, по яких в Україні є індивідуальна квота (морський окунь у районі 3O та тріска атлантична у районі 3L);
- види, добування яких Україна може здійснювати в межах загального ліміту спільно з групою інших країн, що здійснюють рибальство у зоні НАФО (зокрема йдеться про тріску атлантичну у районі 3M, морського окуня у районі 3LN,

морського окуня у районі 3М, жовтохвосту лиманду, атлантичну довгу камбала у районі 3NO, зірчатого ската, кальмар-іллекса).

Загалом, індивідуальна квота України по окремих видах у зоні НАФО на 2025-й рік склала 169.14 тонн. По інших видах максимальний вилов, теоретично, може скласти понад 1300 тонн, але, вірогідніше за все, з огляду на початковий для України (біля багатьох років неприсутності у зоні НАФО) період промислу, може бути виловлено не більше 20% від цього обсягу, враховуючи, що існують біля 10 інших країн, що конкурують між собою за добування цих видів за "олімпійською системою".

З огляду на нагальну потребу сприяти збереженню та розвитку українського рибальства (яке є фактором впливу та важливим джерелом даних), а також враховуючи наразі дуже обмежену для України кількість доступних для вилову водних біоресурсів, пропонується застосувати індекс (I) 0.75 до базового орієнтира плати за ресурси (1.21% від ринкової вартості) для морського окуня, по якому є відносно велика гарантована індивідуальна квота у 3О, та по інших видах застосувати індекс (I) 0.50 до базового орієнтира плати за ресурси.

Власне ринкову вартість оцінено по даних щодо вартості імпорту - С (за даними Державної митної служби 2022-2024 років, отриманими від Держрибагентства) зазначених видів.

Таким чином, формула визначення норми плати (F) за тонну виду водного біоресурсу виглядатиме наступним чином:

$$F = C * 1000 * (1.21\%) * I$$

Нижче наведено інформацію окремо за кожним з видів водних біоресурсів, що розглядаються.

а) РИБИ

Американська (північноатлантична) камбала***Hippoglossoides platessoides***

Американська камбала широко поширена у північно-західній Атлантиці від Гренландії та Лабрадору до Род-Айленду, а також у північно-східній Атлантиці від Мурманська до Англійського каналу. У зоні НАФО цей вид зустрічається в районах 3KLMNO і керується як різні запаси у підрозділах 3LNO, 2J3K та інших.

Протягом 1980-х років американська камбала була одним з найбільш важливих видів на Великій Ньюфаундлендській банці, але популяція значно скоротилася через перелов. Згідно з останніми оцінками запасу 2022 року, запас у водах США не є переловленим і відновився до цільового рівня популяції. У зоні НАФО запас у 3LNO керується через квоти, і хоча біомаса залишається нижче історичних рівнів, вона поступово стабілізується.

Вартість групи видів камбалових «інших» (не палтусів, не морських язиків, не річкова та не морська камбала) в імпорті України у 2024 році становила біля 2.12 доларів США за кг, або 89.37 грн/кг (за оф. курсом Національного банку України 42.1549, станом на 21.11.2025).

Відповідно, норма плати за даний вид водного біоресурсу має скласти:

$$F = 89.37 * 1000 * (1.21\%) * 0.50 = \mathbf{540.69 \text{ грн}}$$

Атлантичний палтус *Hippoglossus hippoglossus*

Атлантичний палтус є найбільшою, найбільш широко розповсюдженою та комерційно цінною донною рибою в Атлантичному океані. Палтуси можуть досягати довжини понад 2.5 м і ваги понад 300 кг. Їх географічний ареал у північно-західній Атлантиці простягається від узбережжя Вірджинії на півдні до вод біля затоки Діско, Гренландія на півночі.

На Новошотландському шельфі та південній Великій Ньюфаундлендській банці палтуси найбільш численні на глибинах 200-500 м у глибоководних каналах, що проходять між банками, та вздовж краю континентального шельфу.

У зоні НАФО атлантичний палтус керується як два окремі запаси в канадських водах: запас затоки Святого Лаврентія та запас Новошотландського шельфу і південних Великих Банок. Додатково існує запас США.

Історично атлантичний палтус зазнав краху під впливом високої експлуатації в середині XIX століття. Проте, оцінки біомаси атлантичного палтуса в Канаді дали зростання запасу з початку 2000-х років. Згідно з оцінкою 2016 року, популяція досягла високої продуктивності з високою біомасою та високими рівнями поповнення.

Запас США все ще вважається переловленим, незважаючи на невеликі збільшення в кількох індексах. Рибальство регулюється за допомогою обмежень зусиль у поєднанні з ротаційними закриттями.

Для України промисел можливий виключно в межах мінімальної приловної квоти або "олімпійської системи" для "інших" видів у дуже обмежених обсягах, орієнтовно до 5 тонн.

Вартість палтуса в імпорті України у 2024 році становила біля 19.81 доларів США за кг, або 835.09 грн/кг (за оф. курсом Національного банку України 42.1549, станом на 21.11.2025). Відповідно, норма плати за даний вид водного біоресурсу має скласти:

$$F = 835.09 * 1000(1.21\%)*0.50 = \mathbf{5052.29 \text{ грн}}$$

Хек срібний *Merluccius bilinearis*

Хек срібний, також відомий як "вайтинг", є одним з найбільш численних донних видів риб на континентальному шельфі північно-західної Атлантики. Хек срібний поширений у 3NO та суміжних районах, часто виловлюється як прилов у

промислі інших демерсальних видів. Запас стабільний, з тенденцією до зростання в теплих водах, але регулюється як частина multispecies fishery.

Моніторинг у водах НАФО здійснюється, але без жорсткого ліміту: вилов обмежується через регулювання параметрів знарядь лову та з урахуванням допустимості приловів.

Вартість хека срібного в імпорті України в останні роки становила 1.50 доларів США за кг, або 63.23 грн/кг (за оф. курсом Національного банку України 42.1549, станом на 21.11.2025). Відповідно, норма плати за даний вид водного біоресурсу має скласти:

$$F = 63.23 * 1000(1.21\%) * 0.50 = \mathbf{382.54 \text{ грн}}$$

а) БЕЗХРЕБЕТНІ

Морський гребінець *Placopecten magellanicus*

Морський гребінець поширений в межах 3LNO та 3Ps, з основними запасами на банках Grand Bank та Flemish Cap. Управління здійснюється NAFO для 3LNO, з акцентом на стале виловлювання через обмеження на прилов. Запаси стабільні, з хорошим поповненням у останні роки, але регулюються для запобігання перелову. У 2025-му році Україна може виловити до 20 тонн цього виду по квоті "Інші" (загальний ТАС для 3LNO/3Ps становить близько 1055 т для канадських зон, з часткою для "Інших" країн у відкритому морі).

Гуртова ціна мороженої продукції цього виду на ринку ЄС, за даними видання FAO European Fish Price Report (01/2025), становила від 8.00 до 12.00 доларів США за кг: у середньому 10.00 дол/кг, або 421.55 грн/кг (за оф. курсом Національного банку України 42.1549, станом на 21.11.2025). Відповідно, норма плати за даний вид водного біоресурсу має скласти:

$$F = 421.55 * 1000(1.21\%) * 0.50 = \mathbf{2550.38 \text{ грн}}$$

Усі запропоновані норми плати за окремі види водних біоресурсів, що добуваються у відкритому морі та виключних економічних зонах інших держав, наведені у Таблиці 1.

Таблиця 1 - Пропозиції щодо справляння плати за окремі види водних біоресурсів, що добуваються у відкритому морі та виключних економічних зонах інших держав

Види водних біоресурсів	Обсяг плати (за 1 тонну), грн
Американська (північноатлантична) камбала <i>Hippoglossoides platessoides</i>	540.69
Атлантичний палтус <i>Hippoglossus hippoglossus</i>	5052.29
Хек срібний <i>Merluccius bilinearis</i>	382.54
Морський гребінець <i>Placopecten magellanicus</i>	2550.38